

SOS 2300, VÅREN 2004 - HANDOUT - GOODE, KAP 1 & 2

ERICH GOODE: *DEVIAN BEHAVIOR*.

En klassisk (6. utgave) og mye brukt lærebok i avikssosiologi. Poenget med den i vårt kurs er å etablere et begrepelig og teoretisk rammeverk, som gir en oversikt over tradisjonen, men også gjør det lettere å plassere de ulike empiriske bidragene vi studerer i en teoretisk kontekst.

KAP 1: INTRODUKSJON

- En rekke eksempler på fenomenet – knyttet til tyveri, rus, fusk, ideologi
- Dette er eksempler på handlinger som andre misliker, fordømmer
- Men alle gjør tidvis *noe* som andre misliker
- Vårt emne er *atferd, trosformer* eller *ytre kjennetegn* som avviker fra basale normer og som av den grunn vil generere *reaksjoner* – reaksjoner som vil betegnes som *sosialt avvik*.
- Likevel er et normbrudd ikke uten videre tilstrekkelig grunn til å forstås som avvik:
 - Grad, alvor
 - Antallet personer som slutter opp om normen
 - Makt – definisjonsmakt, modellmakt
 - Transformasjonen fra normbrudd til avvik er en sosiologisk preget *prosess* (enten personlig stigmatisert, eller ved å bli assosiert med et kollektiv som er forbundet med stigma)
- Ting er ikke alltid som de ser ut (s 5). En må se bak de aksepterte versjonene. Se hvordan de populære myter oppstår. Sann mot fenomenet selv. Naturalisme (Matza) (Hva er forskjellen til essensialisme?)
- Hvorfor studere dette? Noen av dem en studerer har EG ingen sympati for overhodet (voldtektsmenn, rasister). Men tre mål: Intellektuell forståelse, empatisk forståelse, hverdagslivs-forståelse.

KAP 2: HVA ER AVVIK?

- Hva er avvik? Lett å gi eksempler. Vanskeligere å definere
- **Fire naive, misvisende definisjoner (20-24)**
- **Absolutisme:** Det finnes trekk ved selve fenomenet som gjør det avvikende. Religiøs fundamentalisme, moralfilosofi (Platon). A krenker en grunnleggende, evt universell norm, orden. Uavhengig av tid & rom. Eks abort. Ingen sosiologer vil mene dette. Vi kan ha *vår* oppfatning, men neppe mene at dette vil gjelde alle andre. Snarere vil en ha et element av relativisme, i betydningen: Det vil være *ulike* vurderinger.
- **Psykiatrisk** abnormalitet. Dette er ikke det samme som a i sosiologien. A i sosiologisk forstand er ikke nødvendigvis psykiatrisk syke. Men ofte vil en se det motsatte. (EG har nok en litt innsnevret forståelse av psyk. Angst, dep og lignende vil sjelden synes).
- **Statistisk** definisjon. Sjeldenhet – ikke tilstrekkelig. Sannsynligvis en sammenheng, men mister kvaliteten av *uønsket*, av at det *fordømmes*. En kan tenke seg vanlige handlinger, som likevel får preg av avvik.
- **Skade** – avgjørende? Ikke avgjørende. Mye avvik har ingen skadelidende. Eks homosex, utroskap, bruk av marijuana, gå naken rundt. Gå med svart leppestift s24. ("Langhåret"). Motsatt: en rekke trekk ved vårt samfunn er forbundet med "skade", uten at det ses som a (miljøkriminalitet).
- **Kriminalitet:** en rekke ikke-kriminelle former for avvik. De fleste former for kriminalitet er nok avvik, men ikke alle. Eksempler? (Hjemmebrenning).
- **To fruktbare, men utilstrekkelige definisjoner (24-29)–**
- *Normativ definisjon - mest utbredt* – er den første fruktbare, men utilstrekkelige. Den hviler på to forutsetninger (i) sosiologen har en klar ide om hvilke normer som er gyldige (ii) avviket representerer en klar overtredelse av normen. Videre – det holder at det foreligger et normbrudd. Det trengs ikke noen reaksjon. En *formell* overtredelse er nok. Hvordan få tak i normene? Observere...Det er imidlertid ikke nødvendig å *se* selve

situasjonen eller handlingen, for å bedømme den som avvikende. Normalt vil en *vite* om en handling er avvikende – med utgptk i generelle normer. Det er mao ikke nødvendig å avvente reaksjoner. Altså: Den normative def lokaliserer avviket i diskrepansen mellom en handling, en tro eller en tilstand (act, belief, condition) og samfunnets normer – på et best tidspunkt. Innvendinger mot det normative tenkesettet: (i) unntakene underkommuniseres. Finnes det en ”common culture” med et felles normgrunnlag – mange vil si nei. Men denne teorien forutsetter det. (ii) En rekke faktorer kan innebære at handlingen *rettferdiggjøres* selv om den innebærer et normbrudd - altså fra observatørens synsvinkel. Det har teorien sjelden med i betraktning. (Brudd fartsgrense, men syk person i bilen). (iii) Ofte svak sonndring mellom alvorlige, dramatiske normbrudd, og mildere og uviktige. Tenkesettet blir formalistisk, stivt.

- **Reaktiv definisjon:** Den andre fruktbare, men utilstrekkelige. Den innebærer i realiteten en radikal relativisme. Det er de *konkrete, faktiske* reaksjonene som er nøkkelen. Handlingen må (i) bli observert (ii) det må genereres fordømmelse eller straff. Altså: det som ikke oppdages, er ikke et avvik. Videre vil en ikke på forhånd *vite* hvordan reaksjonene vil bli. En reagerer nemlig ikke på handlinger *per se*, men på faktiske mennesker, i faktiske situasjoner, som kan bedømmes ulikt av ulike tilskuere. (Inst for Kriminologi: Det finnes ikke onde mennesker, bare onde handlinger). Dette kan virke pussig, men fordelen med denne teorien er dens karakter av *konkretisering*: Det er i det faktiske *møte* mellom handlinger og personer som målbærer de normene handlingene er brudd på at avviket skapes. Analogien til rettsvesenet er slående: Alt som vedrører saken skal fram. Dernest skal en dømme. Hvis en blir frifunnet, så blir en det. Problemer: (i) Manglende fokus på skjulte, handlinger som *ville* stemplet, gitt at de ble kjent. Alle skjulte handlinger faller ut at teorien. Det er en svakhet. (Eks med homse i skapet s. 28). Dessuten vil de reaktive teoretikerne nekte for at det er noen særlig grad av *forutsigbarhet* i reaksjonen: Men det – i mange tilfeller – åpenbart feil.
- **Eks Goffman:** Han viser hvordan den mest radikale reaktive posisjonen ikke er mulig, og innfører et skille mellom personer som er *discredited* (allerede stigmatiserte) og *discreditable* (om hvem det finnes informasjon, som dersom den ble kjent, ville gjøre vedkommende discredited). Noe er åpenbart for alle (fedme), men andre ting kan passere uten å bli oppdaget – i første runde (rusproblemer, mental-helse problemer, prostitusjon, homoseksualitet). Goffman: Det diskreditable er vel så viktig som det diskrediterte.

- **Goodes løsning (29-31):** En form for kompromiss. Moderat (”soft”) reaktiv posisjon. Ken Plummer har et forslag: *Societal og situational deviance*. *Societal* sikter til de allmenne normer det er høy grad av enighet om, og som innebærer en viss grad av forutsigbarhet i reaksjonene på handlinger. *Situational* sikter til det faktiske reaksjonemønster som møter vedkommende. Eks homosex – det er i det amerikanske samfunn et avvik (societal) , men i dagliglivet vil mange homser ikke møte reaksjoner (situational). Goode kaller de sosiologer som *krever* en reaksjon, for ”harde” reaktivister. De som ikke gjøre det, er ”soft”. For eksempel Becker er tvetydig.
- **Mentalt eksperiment(31-32).** Et problem med den reaktive posisjonen er altså dens empiristiske karakter. – Bare de *faktiske* reaksjonene er fokus. For å overskride den, foreslår Goode et mentalt eksperiment, som innebærer at faktiske handlinger fremvises foran ulike publikum. Dernest skal en *forestille* seg deres reaksjoner.
- **Naturen og karakteren til avvik (32-33):** I prinsippet kan en finne avvik over alt, og det gjelde alle. Men en finner det oftere noen steder enn andre, likevel er det noen stereotypier som kan hindre en i å se bredden. Viktigst er ”nuts and sluts”. Men det finnes for eksempel avvik i vitenskap eller white collar crime. Men det blir sjeldnere oppdaget. Dette kan virke ironisk eller urettferdig, men sann er det. A fact of life
- **Avvik og kriminalitet (33-35).** US, Canada – avvik og kriminalitet – to ulike saker. UK mer overlapp. Fokus på kriminalitet innebærer gjerne betegnelsen *kriminologer*. (Men for eksempel her i Norge har inst for kriminologi - og særlig Christie - også studert mental helse, bostedsløse, ”uvanlige mennesker”, skolen og konsentrasjonsleir-voktere). I US-kriminologi (særlig på Østkysten) er gjerne *etiologi* et nøkkelbegrep – lånt fra medisin, psykiatri. ”Hvorfor gjør de det?” Mange kritiske avvikssosiologer er derimot ikke primært opptatt av dette spørsmålet, men av hvordan ”eliten” kontrollerer sine innbyggere. (For eksempel alkoholforbudet). ”Top down”-tilnærming. (Jmf. Foucault – en teoretiker Goode er lite inspirert av. Han er opptatt av dette). I US finnes det også en ”western” tradisjon som i liten grad studerer kriminalitet, men avvik generelt (homosex, nudisme, tatoveringer, nakendans, prostitusjon). Fokus er hvordan avvik skapes, avvikende identiteter utvikles, subkulturer er bygd opp med mer. Becker sentral. + Adler & Adler: *Constructions of deviance*. I avvikssosiologien er oftest de *uformelle* sanksjonene viktigst.

I kriminologien er det mer fokus på de formelle reaksjonene. Goode plasserer seg ikke innenfor kriminologien.

- **Avvik og relativitet (35-36).** Både den normative og den reaktive definisjonen er – i noen grad - relativistiske. Normer og reaksjoner varierer i tid og rom. Det er nok en *felles kjerne* av nær universelt fordømte handlinger. For eksempel vil drap av en person innenfor et samfunn, uten grunn, ikke bli akseptert i noe kjent samfunn. (Til forskjell fra personer i andre samfunn). De stedene hvor en har et begrep om ”eiendom”, er tyveri eller ran, ikke akseptabelt. Incest er tabu, men hvem det gjelder varierer. Men dette betyr ikke at relativitet er en myte. Noen hevder det, og støtter seg til meningsmålinger – som viser store likhetstrekk mellom folks vurderinger i ulike samfunn. Kanskje er det en tendens til dette (for eksempel som en funksjon av større statsdannelser + globalisering), men en studie av historie eller antropologi vil raskt vise de store variasjoner (i både normer og reaksjoner). (Jmf Erling Sandmos studie av vold i Norge). Et mønster er nok at gamle former for avvik blir ”mildere”. Men nye kommer også: ”date rape” + politisk ukorrekt tale er to nye.
- **Sammendrag.** Med avvik menes atferd, tro, karakteristika som noen finner krenkende eller uakseptable og som derfor medfører (eller ville medføre om de ble oppdaget) straff, fordømmelse eller fiendtlighet mot den som utfører det. Avvik er noe mer enn *forskjell*. Det meste er uønsket eller *diskrediterende* forskjeller. I dagligspråket er ”avvikler” ofte en psykologisk kvalitet, ofte knyttet til ondskap. Ikke i sosiologien – her er det mer en vurdering av normer, handlinger og reaksjoner. I noen tilfeller vil dette være knyttet til psykologi eller psykiatri, men slett ikke alle.